

OUD BROEK.NL

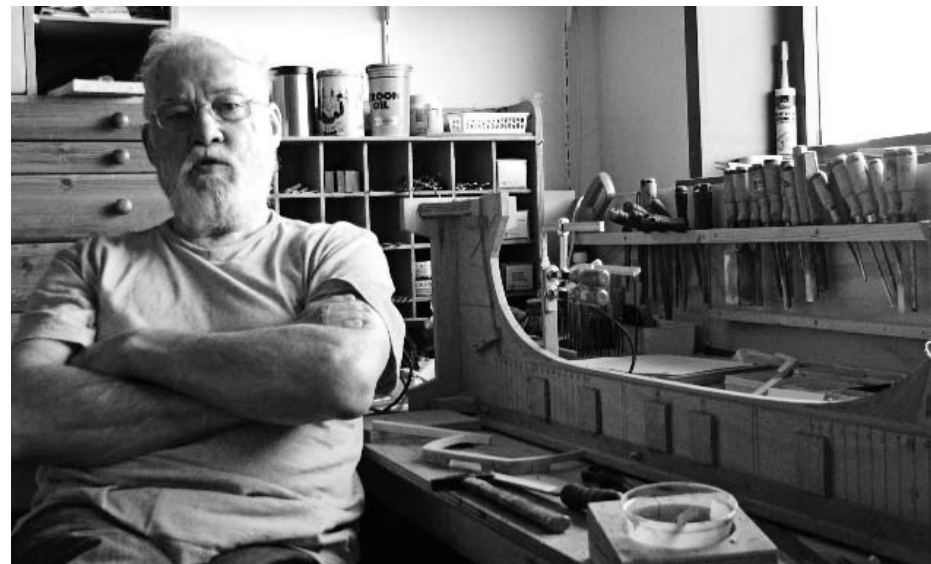
MEI 2010

- *Willem Vos, scheepsbouwmeester*
- *De makelaars van Jan de Waal*
- *Vier generaties Stöve aan de Jaagweg*

Op de cover:
mevrouw Stöve met kleindochter Marloes van Berkum.

De eerste helft van zijn leven bracht Willem Vos door in Broek in Waterland.
Nu woont hij in Lelystad, niet ver van zijn levenswerk, de Oostindiëvaarder Batavia die hij opnieuw
heeft gebouwd. 'Liever heimwee dan Broek in Waterland!'

WILLEM VOS, scheepsbouwmeester

Zijn liefde voor scheepsbouw heeft hij misschien wel opgelopen aan de Wagengouw, waar hij in 1940 werd geboren. "We woonden er te midden van voormalige binnenschippers, die hun schepen tijdens de oorlog aan de nazi's waren kwijtgeraakt," zegt Willem Vos. "Mensen met twee rechterhanden, die alles konden en alles aanpakten. Ze hebben de buurt door de oorlog gesleept."

Willem Vos woont samen met zijn echtgenote (sinds 1962) Mada in Lelystad, naast een werkplaats waarin zoon Jan de Stichting Vrijwillige Zwerfafval Opruimers aanstuurt. Vos woont niet ver van de Bataviawerf waar zijn meesterwerk ligt, de Batavia, het VOC-schip uit 1628, dat onder zijn bezielende leiding vanaf 1985 in tien jaar opnieuw werd gebouwd.

Destijds, en ook nog een paar jaar na de voltooiing van het schip, woonde hij op de werf. Direct zicht op de Batavia - hij en Mada waren er graag blijven wonen, maar het mocht niet van het gemeentebestuur. "Het huis is met de grond gelijk gemaakt."

Willen Mada en Willem niet terug naar Broek in Waterland? "Nee," antwoordt Willem, "ik zeg het Leo Vroman (Liever heimwee dan Holland) na: Liever heimwee dan Broek in Waterland. Maar het blijft mijn oriëntatiepunt, ik leef nog steeds vanuit Broek in Waterland."

Aan de bouw van de Batavia hebben twaalfhonderd mensen gewerkt. "Jongeren met twee linkerhanden heb ik het vak geleerd. Van hen zijn er 630 die een uitkering hadden, teruggekeerd naar de arbeidsmarkt." Vos kon goed opschieten met de jonge mensen die het bijna 57 meter lange schip bouwden. "Sommigen komen nog weleens langs, Els bijvoorbeeld die toen zestien was en nu een beetje grijs aan het worden is."

COLOFON

Het bestuur van Vereniging Oud Broek in Waterland:

Naam	Positie	E-mail	Telefoon
Dick Broeder	Voorzitter	<i>d.broeder@hetnet.nl</i>	020-4033032
Vacant	Secretaris		
Atsie Drijver	Penningmeester Collectie	<i>atsiedrijver@zonnet.nl</i>	020-4031201
Jan Maars	Projecten, Rondleidingen, Collectie	<i>j.maars@planet.nl</i>	020-4031118 06-53923773
Frouke Wieringa	Broeker Bijdragen	<i>brawier@xs4all.nl</i>	020-4031858

Medewerkers: Nico Merkelijn, Studio Hans Mulder, Hanneke de Wit, Adrie Beunder.

Correspondentieadres: Vereniging Oud Broek in Waterland, Buitenweeren 17,
1151 BE Broek in Waterland

E-mail: info@oudbroek.nl • <http://www.oudbroek.nl> • Rabobank: 31.07.02.194

Mada zorgde voor eten en drinken. Ze wilde niet meer timmeren, had ze tegen Willem gezegd, toen hij haar vertelde van zijn plan de Batavia te reconstrueren: dat had ze al vaak genoeg gedaan. Toen ze in Friesland woonden, hadden ze namelijk samen in twee jaar tijds 'uit het hoofd' een botter gebouwd.

BALORIG

Maar laten we bij het begin beginnen, bij de jaren veertig waarin Vos op de lagere school aan het Roomeinde zat. Geen gelukkige jaren: meester Post was streng en Willem is dyslectisch, wat destijds niet werd onderkend. "Je werd dan al gauw voor dom versleten; mijn vader vond me balorig. Toen al is in mij het verzet geboren, zo van: wacht maar, ik zal jullie nog weleens wat laten zien."

Vos leerde timmeren op de ambachtschool, ging bij jachtbouwer De Vries Lentsch werken in Amsterdam-noord. Hout net zo lang schuren en polijsten tot het op plastic leek - hij vond het niks. Toen hij zeventien was, ging hij met de KNSM de zee op, eerst als matroos, uiteindelijk als bootsman.

Willem leerde er veel - hoe sterk een schip moet zijn, bijvoorbeeld, wil het stormen kunnen doorstaan. Hij stak met de KNSM 37 keer de Atlantische Oceaan over. Aan boord nam zijn zelfvertrouwen met sprongen toe. "Ik heb er mijn verlegenheid, mijn angst van 'met jou wordt het niks' van me afgeschud."

Na een jaar of tien hield Vos het bij de KNSM voor gezien. Hij had intussen een dochter, Heleen, en ook zoon Jan was al geboren. Willem ging in Broek

in Waterland werken bij aannemer Jan Visser, een man 'uit een andere tijd'. "Je had toen in Broek ouderwetse mensen," probeert Vos uit te leggen, "die in een rustige wereld leefden. Dan ging je naar Watergang om vier bruggetjes te bouwen en honderd meter schoeiing aan te leggen. Liep ik met Jaap Postma over het ijs terug naar Broek en dan kreeg ik de mooiste verhalen te horen."

Nadat hij van Jan Visser had geleerd wat hij wilde leren, begon Willem zelfstandig als hui-zenrestaurateur en botenbouwer. "Het eerste huis dat ik restaureerde, was De Walvis aan het Zuid-einde. Ik heb zo'n vier, vijf huizen gerestaureerd, onder andere dat van Pels aan het Haven-rak samen met Jan Visser." Behalve met ouwe Jan Visser van achter de kerk, werkte Vos samen met jonge Jan Visser, voorman uit de Belmermeer, Henk Kooyman, Theo Nooy en Bram de Vos. "Aan hen denk ik met plezier terug."

Vos woonde aan Zuideinde 24; achter zijn huis had hij een kleine werf. "We maakten roeiboten en polyester jachten en nee, dat polyester lag me ook niet. Geef mij maar hout." Willem is geob-seedeerd door de constructie van bouwwerken, of het nu om schepen of om huizen gaat. "Ik zal nooit een gelovig mens worden, want in een kerk zit ik altijd naar de constructie te kijken."

ZAKENMAN

Het gerucht gaat dat Vos te aardig was, gemakkelijk hier een plank en daar een pak spijkers weggaf. "Klopt helemaal," beaamt Vos, "ik ben absoluut geen zakenman. Als ik een rekening moet schrijven en de klant kan amper betalen, lig ik daar wakker van. Gelukkig houdt Mada de financiën in de gaten, anders lag ik nu misschien dakloos onder een brug."

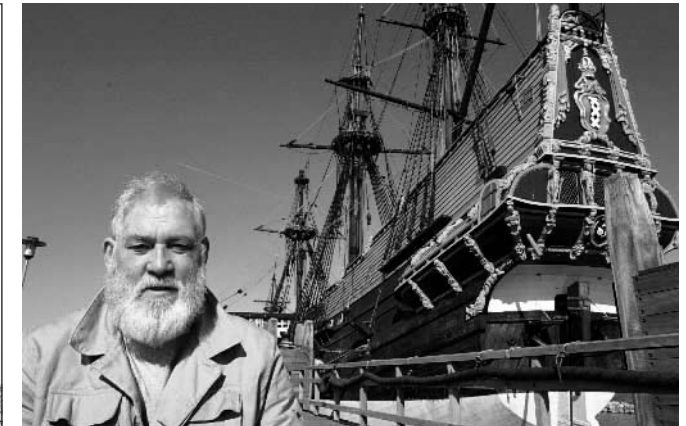
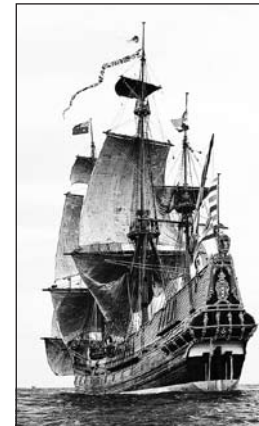
Destijds kon je goed afspraken maken. "Beloofde ik een Broeker om voor hem een boot te bouwen voor vijftienhonderd gulden, dan lag dat geld, als de boot af was, klaar onder de klok."

Met zijn laatste klus, de bouw van de sherry/bodega in Broeker stijl van Cor de Vries aan Nieuw-land, ging Vos het schip in. "Ik zou een casco bouwen, maar dat is niet schriftelijk vastgelegd; later werd betwist dat het alleen om een casco ging. Dat werd een flinke financiële tegenslag." Willem en Mada besloten hun huis en werf te verkopen en naar Sint Jacobiparochie in Fries-land te verhuizen, waar het leven goedkoper is. Met de botter die ze daar bouwden, zou Willem toeristen vervoeren, maar dat beviel hem niet.

Was het niet lastig voor Mada, dat ook deze nieuwe onderneming Vos niet lag? "Ja, dat was vervelend," antwoordt hij, "maar Mada wist dat ik wel iets anders ging bedenken, dat een schot in de roos zou zijn. Bovendien leidt ze haar eigen leven, heeft ze haar eigen werk en laat ze haar geluk niet uitsluitend afhangen van mij."

VOC

Vos maakte modelschepen - dat doet hij nog steeds - waarvoor hij altijd wel klandizie vond en vindt. Intussen begon een lang gekoesterd verlangen op te spelen, de wens een schip uit de tijd van de VOC (Verenigde Oost-Indische Compagnie, 1602-1799) te bouwen.

Die wens kreeg vaste vorm tijdens Sail 1975. "Samen met Tjeerd Faber stond ik aan het IJ naar die prachtige schepen te kijken, maar daar was geen enkel schip van de zeevarende natie Hol-land bij. Tjeerd en zijn vader kende ik van hun houthandel in Harlingen. Ik kon goed met Tjeerd opschieten; in de jaren zeventig leverde hij het hout voor twee botters en een punter, die ik bouwde in Sint Jacobiparochie."

"Wij zouden zelf een Oostindiëvaarder moeten bouwen, vonden Tjeerd, nog een paar mensen en ik. In Lelystad." Vos had al veel studie gemaakt van scheepsbouw; nu ging hij zich er nog meer in verdiepen. Hij was zeer geïnteresseerd in het VOC-schip Batavia, in 1627/1628 in acht maanden tijds door tachtig mensen gebouwd op de Peperwerf in Amsterdam. "Hout werd bewerkt op de werf en alles wat verder nodig was, werd van elders aangesleept. De hele stad en de helft van het land hield zich in de zeventiende eeuw bezig met scheepsbouw."

De Batavia vertrok 29 oktober 1628 met twaalf kisten zilveren muntgeld, goud, laken, wijnen, kaas, schitterende kleding, kostbare juwelen en 130 blokken bewerkt zandsteen (onderin als ballast) aan boord. Op 4 juni 1629 sloeg het schip lek op een rif van de Wallabi-groep voor de westkust van Australië. Het wrak ligt in een museum in het Australische Fremantle.

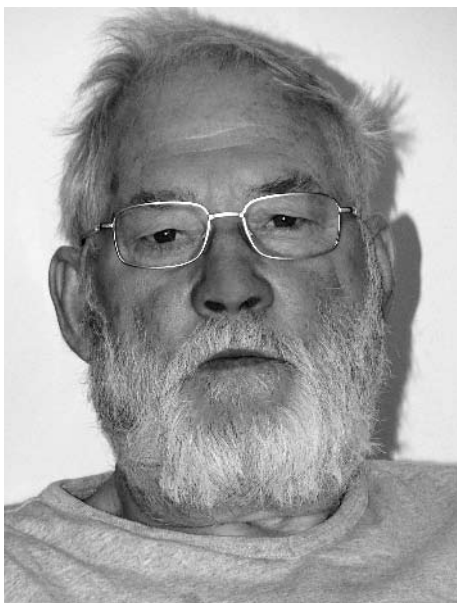
Afbeeldingen zijn er niet. Vos moest uitgaan van de uit archieven bekende hoofdmaten van

het oorspronkelijke schip, geschreven bestekken, boeken over en schilderijen en tekeningen van vergelijkbare schepen.

LUNCH

Burgemeester Hans Gruijters van Lelystad had wel oren naar de plannen voor reconstructie van de Batavia. Hij nodigde Willem en Tjeerd uit voor de lunch en stelde geen geld, maar wel een flink stuk grond aan het water beschikbaar, waarop ze aan de slag konden gaan.

De verkoop van de bezittingen in Friesland en een flinke meevaller van de belastingen vormden het startkapitaal. Tjeerd Faber 'zou het hout bijeenprokkelen' en zelf ruim een half miljoen gulden investeren. Later kwam er geld van donateurs, de Bankgiroloterij en een lening van tien miljoen gulden van Nedlloyd. Vos: "Dan hoorde je de mensen hier in Lelystad

---

De Batavia kwam er, ondanks alle tegenslagen. Op 7 april 1995 liet koningin Beatrix het zeewaardige schip te water.

---

zeggen: goh, wat ziet Nedlloyd in dat schip?" Het steekt Vos, dat van de vierhonderd miljoen gulden Europees geld voor het 'achterstandsgebied Flevopolder' geen cent naar de bouwers van de Batavia ging, hoewel honderden mensen aan werk werden geholpen." Hier in Lelystad werd het 'gewoon' gevonden, wat wij aan het doen waren, ze keken er niet meer van op. Wel waren wij soms plotseling even groot nieuws, bijvoorbeeld toen prins Claus op bezoek kwam."

Vos vertelt dat hij en zijn mannen/vrouwen veel (ambtelijke) tegenwerking te verstouwen kregen. "Dan kwamen ze van de gemeente op de werf opeens zand graven, waardoor onze waterleiding kapot ging. De eigenaar van een viskraam kreeg een vergunning om vlak voor onze ingang te gaan staan en mensen van het Rijksmuseum bemoeiden zich met ons, omdat ze het zogenaamd allemaal beter wisten."

De Batavia kwam er, ondanks alle tegenslagen. Op 7 april 1995 liet koningin Beatrix het schip te water. Het heeft zijn zeewaardigheid ruimschoots bewezen, onder meer tien jaar geleden tijdens een reis naar Australië. Op de Bataviawerf trekt het jaarlijks driehonderdduizend bezoekers. Vos: "Wereldwijd zijn twintigduizend krantenpublicaties aan het schip gewijd, tot in Oekraïne toe. Zestig uur internationale televisie gaat over de Batavia. Maar als Lelystad zichzelf moet promoten, speelt het schip geen rol."

Wie de Batavia wil bewonderen, moet snel zijn. In het najaar wordt het schip waarschijnlijk voor een onderhoudsbeurt naar Den Helder versleept.

Hanneke de Wit

UIT DE COLLECTIE

Linnen armband met gesp

Binnenlandse Strijdkrachten. Aan de buitenzijde 'ORANJE' (in zwart op oranje), aan de binnenzijde 'Politie' en stempel gemeente Broek in Waterland. Gevonden in het voormalig Raadhuis.

DISTINCTIEVEN - RANGONDERSCHIEDINGSTEKENEN

Het gevaar dat de Duitse bezetters de gevangengenomen leden der Binnenlandse Strijdkrachten, in het bijzonder de Stoottroepen, zouden behandelen als Franc-Tireurs en, vooral zichzelf, eigenmachtig rangen - liefst officiersrangen - zouden toekennen, noopte de Binnenlandse Strijdkrachten tot het nemen van stringente maatregelen wat emblemen en rangonderscheidingstekenen betreft.

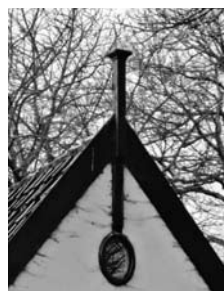
Op 17 september 1944 gaf de Gewestelijk Commandant een mededeling door, die op 12 september van het Algemeen Hoofdkwartier - Orde Dienst was uitgegaan. Daarin stond, dat in-gevolge een lastgeving van Z.K.H. Prins Bernhard op elke armband het woord 'ORANJE' moest voorkomen. Dat hield verband met de erkenning van de strijdtroepen als militaire formatie, rekening houdend met de Conventie van Genève.

Op 13 september gaf generaal Jans de bevelen door van het 4.H.K.-O.D., dat 'zij, die tot den Ordendienst behoorden, militairen zijn en kenbaar aan den blauwen band met oranje witte strepen, bedrukt met het woord ORANJE en voorzien van een stempel van den betrokken Gewestelijk Commandant, gedragen op of om den linkerbovenarm'.

Dit zo belangrijke distinctief waar leven of dood van afhing, heeft twee varianten. De oranje band met in zwarte letters 'ORANJE' is de officiële armband, maar de minst bekende. De donkerblauwe band met oranje-witte strepen en het woord oranje gedrukt in zwarte letters, is nog het officiële fabrikaat en tot vandaag de dag de bekendste. Deze laatste band was er in verschillende uitvoeringen; vaak werd zonwerings- of markiezenkatoendoek gebruikt.

Dorpsstraat 13

Havenrak 21

Keerngouw 2

Leeteinde 24

Havenrak 7

Keerngouw 2

Leeteinde 20-22

Noordmeerweg 16

Laan 18

Noordmeerweg 10

Roomeinde 28A

Wagengouw 1

DE MAKELAARS VAN JAN DE WAAL

Hij loopt meestal met een fotoestel door het dorp. Oud-onderwijzer Jan de Waal (78) fotografeert makelaars, de rechtopstaande plankjes middenvoor op de houten huizen in ons dorp. De makelaars, veelal mooi uitgesneden of versierd, steken een eindje boven de daken uit.

“Vroeger hadden de huizen hier rieten daken; aan de voorkant werden er planken tegenaan getimmerd, de windveren, om het riet goed op zijn plaats te houden,” vertelt De Waal. “Om regenwater tegen te houden, werd over de naad een extra plank gelegd, het waterbord. De makelaar, die vroeger wel tot aan de verdieping liep, diende als versteving.”

Op de makelaar kon de timmerman zijn creatieve lusten botvieren: niet één is gelijk aan een andere. De Waal laat foto's zien van kunstig gedraaide dan wel geometrisch uitgesneden, maar ook van weggroeiende makelaars. Het huis aan Laan 18 heeft zijn originele makelaar nog, op die

van het schuurtje aan Wagengouw 82 zit een vogel, op die van Logement Waterland prijkt een zeilschip. Die van Leeteinde 20/22, met het mannetje dat, met zijn hond achter zich aan, tegen de wind in loopt, mag er ook wezen.

Jan de Waal fotografeert al van jongs af. “Ik begon met zo'n boxje: kent u die nog? Nu heb ik drie toestellen, één voor zwartwit foto's met een groothoeklens, een teelens en een voorzetlens. Eén voor kleurenfoto's. En omdat het zo'n gesjouw is met die grote toestellen, heb ik ook een kleine digitale camera aangeschaft. Nadeel daarvan is, dat hij je een beetje lui maakt.”

“Van makelaars heb ik zo'n 360 foto's; in totaal heb ik er vijfhonderd gemaakt. Vaak ga ik namelijk terug, dan doe ik het over omdat de foto me niet bevalt. Kijk, zoals deze met die grauwe lucht, dat zie ik niet graag. Liever heb ik een paar wolken op de achtergrond of een mooie blauwe lucht. Bovendien kom ik nog weleens onontdekte makelaars tegen, opeens achteraf als ik een steegje in loop.”

De fotograaf trekt het dorp ook in om te zien wat er is veranderd. “De huizen aan Molengouw hoek Roelestraat zijn pas gebouwd, maar ze hebben wel een makelaar.

De Waal fotografeert ook boerderijen en huizen, die op de nominatie staan te worden afgebroken. Het Havenrak heeft hij ontelbaar vaak op de foto gezet. Met zijn makelaars is hij nooit klaar, maar geleidelijk denkt hij toch aan een nieuw project. “Misschien de bruggen die Broek in Waterland rijk is; die zou ik dan van verschillende kanten bekijken en vastleggen.”

HdW

WIE???

Singer (van de naaimachines) gaf vroeger in het hele land naai- en knipcursussen. Wie kent de namen van de vrouwen uit Broek in Waterland op deze foto uit 1927? Wie weet waar de foto is gemaakt? Laat het ons weten!

EEN HUIS VAN KOMEN EN GAAN

Ze heeft haar bezoek al zien aankomen: de deur zwaait open. Mevrouw Stöve woont in het achterste deel van het fraaie houten huis aan Jaagweg 1, vlakbij de Paardebrug (ook wel Zuidebrug en bruggetje van Stöve). Het huis is al zo'n honderdvijftig jaar bezit van de familie Stöve. 'A. Stöve' staat in sierlijke letters boven de voormalige winkeldeur.

"Dat is de A. van August, de grootvader van mijn man," zegt Verena (Rena) Stöve-Klinkenberg. "Hij kwam in 1862 als negentienjarige uit Duitsland hiernaartoe om in de textielhandel te gaan. Dat deden veel Duitsers: de Brenninkmeijers van C&A, Kreymborg, Peek en Cloppenburg, Sträter. Maar," lacht ze, "die zijn wel wat rijker geworden dan wij."

Mevrouw Stöve is 92; ze is geboren in Nieuwendam, toen nog een zelfstandige gemeente. Zal ik de data en de feiten aan uw zoon Emil vragen, zodat u gewoon uw verhaal kunt vertellen? opper ik. "Welnee," antwoordt mevrouw Stöve, "u kunt alles aan mij vragen." Haar geheugen blijkt ijzersterk. Ze leest veel, luistert graag naar muziek en bridget. Ze vertelt.

"Grootvader August ging, nadat hij in Nederland was beland, hier in dit huis in de leer bij de gebroeders Wiebels, die in de textiel zaten. Toen de broers naar Purmerend vertrokken, nam August huis en zaak over. Hij kreeg twee zonen, Emil en Johann, die later op hun beurt de zaak overnamen, en een dochter. Grootvader overleed in 1902."

Augusts zoon Emil, de schoonvader van Verena en de opa van Emil Stöve, onderwijzer bij De Havenridders, was dol op het maken van foto's. Hij legde het oude Broek in Waterland vast op glasnegatieven, die zijn weduwe later schonk aan Vereniging Oud Broek in Waterland. Historicus A.P. Bruigom gebruikte ze voor een mooi boek, 'Wandeling door Broek in het begin van de twintigste eeuw'.

'Tjutton' of 'fijndoekspeopen' heetten de Duitse marskramers

Mevrouw Stöve heeft het zorgvuldig bewaard, samen met een reeks krantenknipsels.

'Tjutton' of 'fijndoekspeopen' worden in het boek de Duitse mannen genoemd, die al vanaf de achttiende eeuw hierheen kwamen om als marskramer textiel te slijten. August Stöve zal waarschijnlijk ook met zo'n grote kist aan een leren riem op zijn

buik langs de deuren zijn gegaan. Later kwamen paard en wagen. "Mijn schoonvader en zijn broer gingen met paard en wagen de boer op. Met lakens, blauw keper, katoen. Misschien ook dat Klaas Posch dat deed: dat was in elk geval de man die voor de paarden zorgde," vertelt mevrouw Stöve. In 1920 werd de eerste auto aangeschaft, een T-Ford. "Het paard was toen te oud om nog dienst te doen. Ze hadden berekend, dat een auto duizend gulden meer kostte dan een paard."

ATELIER

Omstreeks 1880, meldt Bruigom, gingen de Duitse immigranten in plaats van lappen stof, kleding verkopen. In het tuinhuis achter de woning van mevrouw Stöve zat inderdaad tot 1924 een atelier. "Daar werkten wel zes meisjes onder leiding van mijn schoonmoeder, die heel goed kon naaien. Er werd van alles gemaakt, van bruidsjaпон tot doodskleed,

allerlei bovenkleding, lakens en slopen. Later, in de jaren twintig, kwam er concurrentie van Duitse confectie; daar was niet van te winnen." Vereniging Oud Broek in Waterland kreeg onlangs een stapeloude kleren cadeau van het Zaans Museum. In een jak uit 1920 is een etiket genaaid: A. Stöve, dames confectie, Broek in Waterland.

Straks komt de fotograaf om kleindochter Marloes van Berkum in dat jak op de foto te zetten. "Marloes blijft dan bij me eten; jazeker, ik kook nog iedere dag zelf." De Van Berkums (Rob, Frida Stöve, Marloes en de tweeling Eva en Vera) wonen in het voorste deel van het huis. Mevrouw Stöve: "Heerlijk. We wonen apart, maar als we elkaar nodig hebben, hoeven we maar een paar stappen te zetten. Maar nu ga ik eerst een kop koffie voor u halen."

TENNISBAAN

Is het verhaal van al die Stöves nog te volgen? Mevrouw Stöve, mijn gesprekspartner, heette dus Verena Klinkenberg, toen ze op de tennisbaan (die lang geleden plaats heeft gemaakt voor de Leeuwarderweg) de kleinzoon van August en de zoon van Emil Stöve leerde kennen. Hij heette ook August, maar dat was op zijn Hollands Guus geworden. Trouwplannen moesten, als gevolg van de oorlog, worden uitgesteld: Guus Stöve werd gedwongen in Duitsland te gaan werken. "Ik heb zelfs bijna een jaar lang helemaal niets van hem gehoord, wist niet eens of hij nog leefde. Hij was, dankzij zijn kennis op het gebied van filmmaken, in Oostenrijk terechtgekomen." Verena Klinkenberg en Guus Stöve trouwden in 1948. "We hebben drie jaar in Oos-

tenrijk gewoond en gewerkt: Frida is er geboren. Daar hielpen we een Engelsman zijn enorme landgoed op orde te brengen. Mijn man had verstand van techniek; ik deed kantoorwerk."

In 1951 werd (schoon)vader Emil Stöve ernstig ziek. "Mijn man werd onrustig, hij wilde zijn vader niet in de steek laten." Het jonge gezin pakte zijn boeltje en verhuisde naar Broek in Waterland, naar Jaagweg 1.

Haar schoonmoeder zat boven bij haar zieke schoonvader, dus wie kwam in de winkel terecht? Rena. "Dat was een sprong in het diepe, want in het begin kon ik niks vinden. Dan zeiden de

'Dat je Franse naadjes had in kousen, maar ook Engelse, dat moest je allemaal weten'

klanten: dit of dat ligt daar in die la." Emil Stöve sr overleed in 1952. Overnemen van de zaak ging niet zomaar; Guus en Verena moesten allerlei cursussen volgen en diploma's halen. Rena: "Ik geloof dat ik wel zeven diploma's heb behaald. Gaat dat tegenwoordig nog zo? Of mag je zomaar een winkel beginnen? Mijn middenstands- en mulodiploma had ik al, maar toch moest ik van alles bijleren. Over stoffen: dan moest je door een microscoop kijken om te zien waaruit ze waren samengesteld. Zat er nylon in? Was het zuiver wol? Dat je Franse naadjes had in kousen, maar ook Engelse naadjes, dat moest je allemaal weten."

MEVROUW

Verena Stöve maakte in het contact met haar klanten meteen korte metten met een oud gebruik, waar ze een hekel aan had. "De vrouw van de dokter en de vrouw van de notaris waren hier mevrouw, maar je had juffrouw Ruiterman en juffrouw Posch. Onzin. Bij mij heette iedere getrouwde vrouw 'mevrouw'."

Ze vertelt dat er vroeger eigenlijk niet echt een winkel was. "Er waren allerlei kleine kamertjes aan een pijpenla, in het ene werden gordijnen genaaid, in het andere lagen sokken en kousen. In de bedsteden sloegen we ook voorraden op. Veel wol; er werd ontzettend veel gebreid. Ik verkocht ook breipatronen, maar zelf hield ik niet van breien; adviseren op dat gebied ging dus niet. Inderdaad, vrouwen lieten ook ladders in hun nylonkousen ophalen, maar dat werk besteedden we uit."

Intussen had Guus Stöve zich bekwaamd in woninginrichting en het stofferen van antieke meubelen. "We hadden wel een voorraad tapijten, maar we konden hier niet alles kwijt. Dus ging Guus met de klanten naar Amsterdam, naar Wijers die met zijn vloerkleden en gordijnstoffen aan de Nieuwezijds Voorburgwal zat. Tegenover Wijers had je een meubelzaak, dat was reuze makkelijk."

Mevrouw Stöve vertelt dat zij altijd moesten voorfinancieren. "Je had klanten die keurig betaalden, maar er waren er ook die je op je geld lieten wachten. Dat was weleens lastig, daardoor had je dan zorgen." De klanten konden het goed vinden met haar man. "Hij kon met hen lezen en schrijven."

Na Frida en Emil werden twee meisjes geboren, Carla en Petra. Een druk gezin, een drukke zaak. "We hadden het geluk, dat mijn zusje Frida bij ons is komen wonen. Zij zorgde voor het gezin, terwijl ik de klanten hielp en op kantoor werkte. Wordt er gezegd dat ik ook wel zat te puzzelen? Nou, dat klopt."

In 1964 hebben de Stöves het pand aan de Jaagweg uitgebroken en in het voorste deel een winkel gebouwd. "Mijn schoonmoeder was een jaar eerder verhuisd naar de Parallelweg, waar nu eetcafé De Drie Noten zit. Daardoor kwam er ruimte voor uitbreiding. Mijn zus Frida heeft later nog lang bij mijn schoonmoeder gewoond; die twee konden het uitstekend vinden met elkaar."

In 1983 hebben Rena en Guus Stöve 'met pijn in het hart' hun winkel gesloten. "Emil wilde het vak niet in, maar onze drie dochters - ik heb lang gehoopt dat er toch wel één zou trouwen met een man die belangstelling had voor woninginrichting. Maar niks hoor." "Erg' vind ze dat overigens niet meer. "Ze zijn allemaal goed terechtgekomen."

Guus Stöve overleed in 1995. "Nee," zegt zijn vrouw, "met dat verlies leren leven, lukt niet. Je moet ermee leren omgaan. Kijk, daar staat zijn foto. Als ik 's avonds naar boven ga, zeg ik welterusten, en als ik opsta: hallo, ik ben er weer. Maar niemand zegt iets terug."

Hanneke de Wit

In Memoriam Han te Boekhorst

Op 27 maart 2010 overleed, op de leeftijd van 85 jaar, onverwachts Han te Boekhorst, een markante en gewaardeerde Broeker.

Han speelde een zeer actieve rol in zowel het dorp als de historische Vereniging Oud Broek in Waterland. Van 1957 tot 1977 was Han burgemeester - destijds de jongste van Nederland - van de zelfstandige gemeente Broek in Waterland. Zijn eerste, in cultuurhistorisch opzicht grote daad was, in oktober 1957, het planten van een vlag op de pas gesloten dijk naar Marken, die beide gemeentes verbond. Dat deed Te Boekhorst samen met de burgemeester van Marken. Andere grote projecten tijdens zijn burgemeesterschap waren: de ruilverkaveling, met onder andere de weg tussen Zuiderwoude en Uitdam en de nieuwbouw in Broek - Noord.

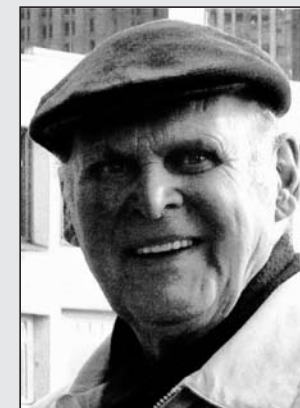
In zijn functie van burgemeester was Te Boekhorst tot 1977 voorzitter van De Broeker Gemeenschap. Destijds was het statutair zo geregeld, dat de burgemeester of een wethouder voorzitter was.

Han te Boekhorst heeft zich door de oprichters van de Vereniging Oud Broek in Waterland laten overtuigen van het belang voor de historie, de oude houten huizen niet te laten vervangen door moderne stenen huizen.

Na zijn afscheid als burgemeester vertrok de familie naar Langenboom in Noord-Brabant en werd Han docent aan de Bestuursacademie in Tilburg. Na zijn pensionering vervulde Te Boekhorst, inmiddels woonachtig in Amsterdam-Noord, van 1997 - 2008 de rol van penningmeester van Vereniging Oud Broek in Waterland, een rol die hij diverse jaren combineerde met het voorzitterschap. Tot kort voor zijn overlijden verzorgde Han daarnaast met groot enthousiasme vele historische rondleidingen door het dorp. Hij werd lid van de Ouderen Soos en bemande tot vlak voor zijn dood de stembureaus in Broek. Vanwege zijn talloze verdiensten voor de vereniging werd Han bij zijn afscheid in 2008 benoemd tot erelid van Oud Broek.

Het bestuur van Oud Broek wenst familie en vrienden van Han veel sterkte.

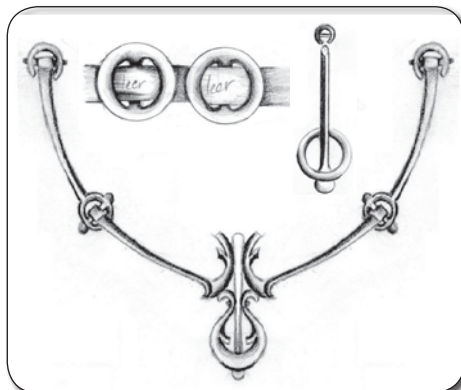
Atsie Drijver

MIRIAM KALKHUIS, edelsmid 'in Broeker-Stijl'

"Hoe kom ik Broek binnen?" had Miriam Kalkhuis zich afgevraagd, nadat ze vorig jaar als edelsmid voor zichzelf was begonnen. Ze bedoelde dat niet letterlijk, want ze woont al vier jaar met haar man Geert en hun zonen Björn (11) en Marten (9) aan de Broekermeerdijk. De kwestie was: hoe zou ze zich kunnen onderscheiden, wat moest ze maken, wilde ze als edelsmid haar dorpsgenoten aanspreken?

Miriam werkte twintig jaar lang voor verscheidene bazen. Haar sprong in het diepe naar een zelfstandig bestaan, had ze zorgvuldig voorbereid: ze zou opdrachten krijgen van twee juweliers. Dat laatste ging niet door: wat nu? was de vraag. "Kunstenares Elly Koot hielp me over de brug. Vooruit, ga ontwerpen uitvoeren, dan stellen we jouw sieraden tijdens de Kunstroute ten toon in mijn atelier, zei Elly."

Miriam kwam op het idee de prachtige daklijsten, makelaars en bijzondere details van stijlvolle, historische huizen in Broek in Waterland als uitgangspunt te nemen en sieraden te ontwerpen 'in Broeker-Stijl'. "Een van mijn vroegere bazen, een heel leuke vrouw, maakte sieraden op basis van de bouwstijl van de Amsterdamse School," vertelt ze. Ze ging met een fotoestel op pad om elf oude huizen gedetailleerd vast te leggen. De details tekende ze na en met die details als basis ontwierp ze colliers, armbanden, broches, ringen en oorbellen. Ze heeft zo'n honderdvijftig ontwerpen gemaakt, die ze vervolgens overzette in de computer.

Om duidelijk te maken hoe ze te werk gaat, pakt Miriam er een dikke klapper bij. "Kijk," zegt ze, "hier ziet u de gevel van De Erven 10 en hiernaast ziet u de details ervan terug in de colliers en armband die ik heb ontworpen. Verderop aan De Erven, op nummer 20, heb ik de dakkapel

en de voorgevel als uitgangspunt genomen. De versiering aan het raam aan de zijkant laat ik terugkomen in de schakelontwerpen van de armband. Mijn ideeën ontwikkelen zich steeds verder, dus heb ik daarna deze bredere armband ontworpen en vervolgens deze broche."

Miriam vertelt dat 'je iets in je hoofd hebt, waar je dan naartoe werkt'. Dat wil niet zeggen, dat ze altijd meteen tevreden is. "Dit collier bijvoorbeeld vind ik zelf wat aan de grote kant. Ik gooi het ontwerp dan niet weg, want ieder heeft zo zijn voorkeur, maar ik vereenvoudig het."

Het huis aan de Erven 22 blijkt op een tekening van Miriam Kalkhuis nog veel meer aardige details te hebben, dan u, lezer, waarschijnlijk hebt gezien toen u erlangs kwam. En wie heeft het schulprandje aan Dorpsstraat 5-7 weleens goed bekeken? Miriam heeft het als voorbeeld gebruikt voor een vrolijke zilveren armband met in alle schakeltjes echte steentjes - robijntjes en saffiertjes. "Ik heb ze er stevig in gesoldeerd; ze kunnen er niet uit."

KUNSTRUTE

De armband is één van de ontwerpen, die Miriam al heeft uitgevoerd. Ze is hard aan het werk voor de expositie in het atelier van Elly Koot aan de Eilandweg tijdens de Kunstroute op 13 en 14 mei. De edelsmid kan haar ontwerpen zowel in goud als in zilver uitvoeren. "Het hangt af, van wat de klant wil, maar sommige ontwerpen lenen zich beter voor goud, andere worden mooier in zilver. Zilver kun je namelijk met een chemisch proces zwart maken - denk maar aan wat er gebeurt als je een ei met een zilveren lepel eet. Kijk, bij deze oorbellen heb ik de dieper liggende delen zwart gemaakt, waardoor het reliëf beter uitkomt."

Verder kan Miriam ook wit en geel of rood goud combineren. Ze laat een ring zien van twee onderdelen, die in elkaar worden geschoven. "Die kan van mat en glanzend zilver, maar ook van wit en geel goud worden gemaakt."

Bij dat mooie oudste huis, uit 1595, van Broek in Waterland, aan Laan 18, heeft Miriam ook met haar camera gestaan. Aan het huis zelf is ze echter nog helemaal niet toegekomen; ze bleef bij het hek steken. Bovenop de paaltjes die het hek vormen, zitten allemaal bloemen en een enkele keer steekt er een zonnetje tussen. Miriam heeft de bloemen heel nauwkeurig met de hand nagemaakt en verwerkt tot een prachtige armband. Zullen de eigenaren van het hek niet heel verrast opkijken als ze die armband te zien krijgen?

"Kijkt u nog even naar de gevel en de zijkant van ons huis," zegt Miriam als ze haar bezoek uitlaat. Ze heeft de daklijst en de lijst boven de dakkapel zelf ontworpen. De details vinden we terug in de sieraden van Miriam.

